

Ferge Zsuzsa: Magyar társadalom – és szociálpolitika 1990–2015 című kötetéről

(Osiris Kiadó, Budapest)

A szerző (és tanítványaiból álló, fejezeteket készítő szerző társai: Darvas Ágnes, Farkas Zsombor, Misetics Bálint, Nagy Ádám, illetve társszerzőik: Szikra Dorottya, Tausz Katalin, Velkey Gábor) arra vállalkoztak, hogy elemzik a rendszerváltozás óta eltelt időszak társadalom – és szociálpolitikájának változó viszonyait. A szerzők reménye szerint munkájuk szociálpolitikai tankönyvként is hasznosul majd. A több mint 500 oldalas átfogó kötetnek csak a szakirodalmi bibliográfiája több mint 700 hivatkozott mű.

Ferge Zsuzsa és szerzőtársai az ún. „Európai Szociális Modell” híveiként fogalmazzák meg gondolataikat. Ennek megfelelően vallják, hogy a szociálpolitika nem csak szakterület, hanem egyben értéktelített közpolitika is. A társadalompolitika értékeinek három nagy forrása van felfogásukban:

A zsidó – keresztény vallási parancsok sora, többek között a gyengék segítségéről, az adakozó szeretetről, az idegen elfogadásáról szól.

A másik a felvilágosodás öröksége a szabadságról, egyenlőségről, testvériségről, illetve az igazságosságról, emberi jogokról és méltóságról.

A harmadik a szociáldemokrata eszmerendszer, amely a kapitalista piaci társadalom igazságtalan és létbiztonságot aláásó működését kívánja demokratikus módszerekkel korlátozni, állami beavatkozások segítségével ellensúlyozni.

A könyv első nagyobb egysége a társadalom – és szociálpolitika fogalmait bontja ki. Egy – egy fejezet részletezi a szociálpolitika tartalmát, termeléshez és elosztáshoz való viszonyát, demokratikus jellegének elveit, az elosztásban kiemelt szerepet játszó központosított redisztribúció, az államháztartás bevételeinek és kiadásainak mibenlétét.

Minden területen követik a kormányzat tevékenységét, a konkrét intézményekhez való viszonyát a központi államnak és a helyi önkormányzatoknak. Elemzik a szociálpolitika elosztási módszereit, hogy azok mennyire voltak hatékonyak, s különböző társadalmi csoportok hogyan részesültek a közös kötelezettségekből és a közjavakból.

Az utolsó fejezet a 25 év szociálpolitikai tárgyú törvényeit elemzi. mintegy 600 törvényt vizsgál, hogyan érintették e jogszabályok a jogokat, méltóságot, szabadságot, szociális állampolgárságot. Növelték – e vagy csökkentették az újraelosztást, illetve hogyan működtek a társadalmi

párbeszéd intézményei. A kötetet statisztikai függelék, valamint név – és tárgymutató egészíti ki.

A szerzők a könyv középpontjába három egymással összefüggő kérdést állítottak:

Milyen célokat követtek a különböző kormányok, amikor – jogszabályokkal, programokkal, stratégiákkal – beavatkoztak a társadalom szociális ügyeibe, vagyis milyen szociálpolitikát csináltak?

A társadalom – és szociálpolitika jellege szempontjából összefüggő folyamat – e a 25 év, vagy annak egymástól jellegzetesen elkülönülő szakaszai?

S végül: mennyire voltak sikeresek ezek a beavatkozások, mennyire valósultak meg a deklarált és titkon nem ellenzett célok?

Ferge Zsuzsáék válaszai nem derűsek. Véleményük szerint nem csak a 25 évet átfogó összefüggések hiányoznak, hanem a ciklusok is szaggattak. A különböző kormányzati rezsimek intézkedései kioltották egymást, nem volt kontinuitás. Másrészt a kormányok nem az általuk vallott értékek szerint tevékenykedtek. Végül az utolsó kormányzatot kivéve, 2010-ig tulajdonképpen nem is volt igazi irányítóje az adott kormány szociálpolitikájának. Az persze más kérdés, hogy az Orbán kormányzat, ahol elismerik az összefüggő és koherens intézkedéssort, mely a munka – alapú gazdaság talaján áll, a szerzők a társadalom elszegényedésére és kettészakadására hivatkozva elutasítják.

A recenzens számos ponton nem ért egyet a nagynevű szerzők megállapításaival, de e kötetet megkerülhetetlen szakmai munkának tekinti, melyet a különböző szociális szakterületen tevékenykedőknek ismernie kell.